

MARINKE MARCELIS
THERE'S POWER IN ASSUMPTION
'Facts are irrelevant, assume you're right'.

'Any thoughts on desk chairs?' Paul asks, seeing that the guy obviously has a certain flair for things.

'Some are better than others,' the man says.

'What do you sit on?'

'A cushion,' the man says.

Paul nods. Why did he ask?

The train pulls into the 125th Street station.

'We're almost there,' Paul says.

'You're your own beginning. Every day, every hour, every minute, you start again. There's no point wishing you were someone else, you are who you are - start there,' the palm kisser offers.

'I was just thinking the same thing', Paul says.

The palm kisser looks at him, checking to see if Paul is teasing.

'Seriously,' Paul says. 'Something right along that line – odd isn't it?'

'Or not,' the palm kisser says.

The train pulls in.' Grand Central Station, New York City,' the conductor announces.

The palm kisser bends. Paul thinks he's going to kiss Paul's hand again, maybe put his head in Paul's lap. Paul pulls away, abruptly. The palm kisser bends and picks a quarter off the floor. 'Accept the things you find,' he says.

Paul hurries off the train.

Inhoudsopgave

Blz.4-----> Voorwoord

Blz.7-----> Alle zin is gecreëerd

Blz.13----> There's power in assumption

Blz.16 ---> Lang leve de revolutie

Blz.19----> Dankwoord en literatuurlijst

Voorwoord

Voor dit verslag heb ik twee andere scripties geschreven. Het eerste idee was het schrijven van een soort novelle. Het werd helaas een eindeloze herhaling van hetzelfde stukje, steeds anders geformuleerd. Het had geen kop en staart. Toch zie ik nog steeds de waarde in van sommige stukken. Het was een goede onderneming waar ik nog zeker wat mee ga doen. De bijlage bevat er een fragment van. De tweede poging was voor de lezer werkelijk oninteressant, maar voor mij wel zinnig om eens allemaal op papier te zetten.

Deze finale poging gaat over mijn werk, over mijn uitgangspunten. Nu heb ik geprobeerd te formuleren wat ik wil met mijn werk, een waarom ik dat wil. Het is meer een beschouwing in plaats van een betoog. Ik vind het leuk om betogen te schrijven, maar het is ook goed eens beschouwend naar mezelf te kijken. Hoe positioneer ik mezelf als kunstenaar? Een vraag waar ik me een half jaar geleden niet eens aan durfde te wagen omdat ik nog niet erkend had dat ik kunstenaar ben. De laatste maanden bleef die vraag maar door mijn hoofd spoken. Vandaar ook de titel van mijn scriptie: 'There's power in assumption'. Ik veronderstel nu dat ik kunstenaar ben, of ik het ben doet er niet toe, en vandaar uit ga ik werken. Ik ben gaan bladeren in allerlei kunstboeken om uit te zoeken wie ik nu echt interessant vind. Niet naar wie ik interessant zou willen vinden. Met wie voel ik me verwant? Daar kwam een lijst met namen uit voort, waarvan ik er een paar zal bespreken. Bruce Nauman bijvoorbeeld. Zijn werk ervaar ik als heel stil.

Clown torture , een performance uit 1987, waar ik tot nu toe alleen een still van kon vinden, zou ik graag eens helemaal bekijken.

Alle kunstenaars die ik ga noemen zijn kunstenaars die het absurdisme hoog in het vaandel hebben. Ook overschrijden ze vaak hun eigen grenzen. Zoals Hermann Nitsch, waarvan ik een openingsrede zal citeren. Of de cartoonist Gumbah. En ook Joseph Beuys blijft me maar bezighouden.

Ik gebruik diverse soorten media. Ik maak filmpjes, tekeningen, schilderijen en installaties, daarnaast doe ik ook 'happenings'. Ik gebruik het woord 'happening', een woord dat Joseph Beuys gebruikt i.p.v. performance.

Op St. Joost, de kunstacademie waar ik na mijn middelbare school naar toe ben gegaan, kreeg ik vaak te horen dat ik me moest specialiseren. Er waren op St. Joost in Breda twee autonome richtingen: ruimtelijk en schilderen. Die tweedeling bij autonoom werd pas opgeheven toen ik in het derde jaar zat (2004). Kennis over conceptueel werk, verwerkt in diverse media, werd nauwelijks overgedragen of was er niet. Men ging er over het algemeen van uit dat je vanuit de vorm werkte, niet vanuit de inhoud. Ik heb daar lang mee geworsteld. Je kunt jezelf inhoudelijk specialiseren, maar voor mij hoeft dat niet te betekenen dat je het bij één medium moet houden.

Ook heb ik Nietzsche bestudeerd. Hij kan zo mooi vertellen waarom de eindeloze herhaling, de doelloosheid van het leven, juist fijn is. Als je kunt accepteren dat alles een eindeloze herhaling is dan ben je vrij om te leven, er is geen doel, er is geen subject, er is geen God. Dat lijkt in de eerste instantie beangstigend, maar daarin ligt ook je vrijheid. Omdat er niet één weg, één visie is ben je steeds vrij om opnieuw te interpreteren en werk te maken. Dat stemt me vaak gelukkig. Het is een nihilistische visie, maar ook een optimistische vrije visie.

Alle zin is gecreëerd

Het worden is zin-loos, daarom hebben we om te leven het verzinsel nodig. We moeten een doel verzinnen, dit kan echter elke dag veranderen, er staat niets vast, en dat is ook juist je vrijheid en de humor of absurditeit van het leven waar je mee kunt spelen.

Als je als mens jezelf en de wereld steeds opnieuw interpreteert, als je jezelf steeds opnieuw overwint en de wereld onophoudelijk transformeert ben je volgens Nietzsche Übermensch. Wat geen super-mens is maar, de 'mens' voorbij de mens, de 'mens' van de zelf-overwinning, de 'mens' die heeft ontdekt dat iedere 'waarheid' niets anders is dan het zogenaamd 'gestolde regelsysteem' van 'het spel dat wordt gespeeld', en het gespeelde spel overschrijdt naar een van de vele mogelijke andere spelen. De Übermensch is iemand die, wetend dat hij speelt, droomt, dicht, interpreteert, aan die wetenschap niet te gronde gaat of ervoor op de vlucht slaat, maar in staat is 'met goede wil en geweten' verder te spelen, te dromen, te dichten en te interpreteren, dat wil zeggen: onophoudelijk verder te vormen en te transformeren, te bepalen en te overschrijden. Een kunstenaar-avonturier die vormen schept en iedere maat, grens of vorm overschrijdt, voortgedreven door een wil tot spelen en experimenteren, ook met zichzelf. Hij bezit een overschot aan kracht, op grond waarvan hij zichzelf steeds op het spel zet.

Nietzsche had veel vertrouwen in een macropolitieke rol van de kunst, maar in zijn latere werken stemde zijn analyse van de moderniteit hem in toenemende mate

somber. Hij geeft daarom later de prioriteit aan een individuele levenskunst. Nietzsche verlaat zijn publieke functie aan de universiteit van Basel en begint het experiment van zelfopgelegde eenzaamheid.

Hermann Nitsch (1938-nu) is een Oostenrijkse beeldend kunstenaar. Hij is een van de belangrijkste vertegenwoordigers van het zogenaamde Weens Aktionisme, een term die verderop verduidelijkt wordt. Nitsch wil het theater en de beeldende kunst opnieuw in verbinding brengen met oeroude rituelen. Hij wil alle zintuigen van de toeschouwers en deelnemers maximaal prikkelen zodat een bewustzijnstoestand wordt bereikt waarin het levensproces op intense wijze wordt ervaren.

Het wereldbeeld van Nitsch is sterk beïnvloed door auteurs als Nietzsche, maar ook door De Sade, Sigmund Freud en Antonin Artaud.

Ook Hermann Nitsch trekt zich vanaf 1971 terug. In een slot in Prinzenhof, een dorpje in Oostenrijk. Niet voor een experiment van zelfopgelegde eenzaamheid, zoals Nietzsche, maar om gelijkgestemden uit te nodigen en met hen zijn vooraf bedachte spelen te beleven. Het is daarbij niet zijn doel andersdenkenden te overtuigen.

Nitsch had zijn oog al op het slot laten vallen maar het was zijn vrouw die door gunstige omstandigheden de mogelijkheid had het te kopen. Ze komen in een klein, overigens niet ruimdenkend, dorpje te wonen waar ze om de zoveel jaar Aktionen organiseren. Dit zijn theatrale evenementen vergelijkbaar met de 'happening'. Onder *happening* wordt verstaan: een spectaculaire, spontaan lijkende, maar vooraf bedachte,

gebeurtenis, bedoeld om de openbare orde op een ludieke manier te verstoren, zodoende te shockeren, en daarmee als star en ouderwets ervaren denkbeelden belachelijk te maken.

Ik geloof niet dat een mens een roeping heeft en niet iets anders zou kunnen zijn. Je kan alles zijn. Maar ik veronderstel dat ik een kunstenaar ben. Na eindeloze bevragingen over het leven en ervaringen met allerlei baantjes, weet ik dat ik niet iets ander wil doen dan dit. Er is geen onomstotelijk bewijs te vinden dat ik kunstenaar ben, het is iets waar ik voor kies om in te geloven. Als ik niet iets creëer wordt ik neerslachtig en gefrustreerd. Misschien is er ook een andere oplossing om daar van af te komen, maar werk maken geeft mij voldoening. Ik hoop uit te vinden door middel van experimenten met mezelf. Dit houdt risico's in, omdat niets op voorhand vaststaat.

Je moet de zorg dragen voor je eigen ziel. Omdat te bewerkstelligen is een ordening van de veelheid, die de ziel is, vereist. Niet de veelheid op zich is een probleem, maar wel als dit ongeordend en krachtloos is. Doel is georganiseerde veelheid. Dat zou ik graag met mijn *happening* proberen vorm te geven.

Op de volgende pagina, een fragment van de openingsrede van Hermann Nitsch ter gelegenheid van de opening van het Orgien Mysterien Theater uitgesproken op Pinksterzondag 1973.

'Beste vrienden, wat wil ik werkelijk met mijn werk? Ik wil dat het drama tot feest wordt uitgebreid. Ik wil het mooiste feest van de mensheid ontwerpen, dat geen andere reden heeft dan het leven zelf, ik wil dat we weten dat we zijn en dat de omstandigheden dat wij zijn, verheerlijkt worden en dat ons zijn tot een feest wordt, tot een vrolijk, hartelijk feest. Dan dit bestaan van ons hebben wij voorlopig niets anders, maar daarop is voorlopig alles betrokken, en omgekeerd is ons zijn op alles betrokken, dus in gelukzaligheid van ons heilig bestaan ligt het, in alle bestaan, in de tot bestaan gebrachte schepping ligt het.

Het begrip bewustzijn wordt op deze manier uit zijn positivistische isolement gehaald en nader tot zijn bestaan gebracht. Ik wil het leven verheerlijken, tot bewustzijn van het feest brengen, tot het feestelijk bewustzijn van zichzelf brengen. Het feestelijk-vrolijk contact tussen registratievoorwerp en omgeving komt tot stand, de levensloop is geen plicht meer, is geluk, is feest, is stortvloed, verspilling, die zijn hoogtepunt vindt in de orgie.

Dat wat is, wat zonder meer is, dient verheerlijkt te worden.

Kunst als propaganda voor het leven, dat verheerlijkt moet worden zoals het is, omdat ZIJN feest is, in dit IS ligt de uitdaging tot feest besloten. De hele ascetische filosofie wordt omgedraaid, het bestaan wordt tot feest. Alle metafysica wordt pas door de bevestiging van het bestaan ontsleuteld, en laat dan opener, waardeervrije dimensies ontwaren.'

Hermann Nitsch brengt onder woorden wat hij met zijn werk wil bereiken. Ik kan me bij zijn visie voor een groot deel aansluiten, zij het dat ik het in sommige gevallen anders zou uitdrukken. Dat is natuurlijk ook logisch, ik maak mijn werk.

Van andere kunstenaars die ik als voorbeelden ervaar vind ik vaak niet alle werken goed, maar een groot gedeelte ervan. Dat vormt een kader of beginpunt. De kunstenaars die ik noem inspireren me soms niet zozeer vanwege hun werk maar vanwege hun visie. Zoals juist de visie van Hermann Nitsch, zowel de visie als het werk van Joseph Beuys. Van Folkert de Jong, Gumbah en Paul Mc Carthy vind ik juist het werk inspirerend. Zij hebben met elkaar gemeen, iets dat over de top gaat, iets absurdistisch. Ze maken allemaal 'zwaar' werk dat door het gebruik van humor wordt gerelativeerd. Zo legt Joseph Beuys aan een dode haas schilderijen uit. Folkert de Jong laat door zijn materiaalgebruik en vrije werkwijze de besuikerde kant van zijn dodelijke tafereelen zien. Ik vind het fantastisch hoe Paul McCarthy zware thema's met sausen relativeert. Humoristisch en smerig. In *Bossy Burger (1991)* bijvoorbeeld staat hij met een masker op en een kokspak aan. Hij smeert en spuit met ketchup, melk, mayonaise, bloem etc. Hij brabbelt daarbij onverstaanbaar alsof het een kookprogramma is, terwijl het er meer uit ziet als een bloederig tafereel zoals bij Nitsch. Hermann Nitsch is minder 'grappig' maar heeft het wel, net als Paul McCarthy, over de absurditeit en het genot van het leven op zich. Zijn is een feest. Soms is het leven fantastisch, en dan fantastisch zoals het schilderij 'Mysterie en melancholie van een straat'

van de surrealist Giorgio de Chirico uit 1914. Akelig vreemd maar heel 'echt'. Het leven wordt geïnterpreteerd, steeds op een andere manier.

Mijn werk gaat over leren, over geschiedenis en over de wil tot leven. Je maakt omdat je anders niet bestaat, ook al is het maar een tijdelijke interpretatie. Als je niet scheidt of herinterpreteert, zoals Nietzsche beschrijft, lijkt het alsof je dood bent.

Ik maak gebruik van allerlei soorten media. Dat heb ik gemeen met een aantal van de zojuist genoemde kunstenaars. Ook zij zijn verscheiden, niet gefocust op één medium. Ze gaan uit van een idee maar laten zich wel leiden door het toeval. Het zijn geen puur conceptuele kunstenaars maar ook geen puur materiaalkunstenaars. Het stukje dat ik gekozen heb als inleiding illustreert dat ook. Ik wil omgeven worden en geleefd worden door mijn werk, in alle dimensies. Die veelheid is juist omvattend, mits zij dus juist geordend en krachtig is.

Van 30-07-2008 tot 07-09-2008 ga ik 6 weken werken in Kunsthuis Syb. Dit is een soort *artist in residence* plek in Beetsterzwaag. Tevens is dit de plek waar ik hoop af te studeren. Ik zal daar onder andere een *happening* doen. Ook wil ik onderzoek doen naar de factor muziek binnen mijn werk door een samenwerking aan te gaan met Peter van Drunen, die onder de meeste van mijn filmpjes de muziek heeft verzorgd.

Aansluitend op mijn scriptie is de titel van mijn projectperiode in Kunsthuis Syb ook:

There's power in assumption.

'Facts are irrelevant, assume you're right'

De titel is ontleend aan het boek *music for torching* van A.M. Homes.

Voorop wil ik stellen dat ik niet geloof in een compleet uitgewerkt plan, er moet ruimte overblijven voor het toeval, voor het moment. Als alles van te voren vast staat is er weinig reden om de ervaring aan te gaan. Ik geloof in de eindeloze herhaling van alles en allen. Ik wil juist terug grijpen naar het verleden om het heden te bevragen.

Mijn vorige *happening* vond plaats in het Chinese European Art Centre (CEAC) in Xiamen, China. Deze *happening* was vooraf bedacht in die zin dat ik wist wat de setting moest zijn. De titel was *'the rabbit will probably win'* wat richting gaf maar toch ruimte open liet. Ik wist hoe alles eruit moest zien, hoe ik eruit moest

zien, dat ik zou gaan handje drukken met een konijn en dat het gefilmd moest worden.

Bij mijn komende *happening* in kunsthuis Syb heb ik een uitgebreidere setting dan in China het geval was. Er staan twee tonnen vlak bij elkaar. Een ton met olie. En een ton met dode, slappe en toch houdbare konijnen. Daaromheen allerlei objecten. Een schoolbordje met daarop *'und so weiter und so weiter'* en een schilderij met de tekst *'immer geradeaus'*. Er moeten witte doeken op poten staan. En er moet een berg zwarte aarde zijn waarop een opgezet konijn op de uitkijk staat. Ik ga een kooi maken van hordeuren. Die vul ik met blokken frituurvet. Op die kooi komt een, door mij gemaakt, schuimrubberen buizerd te staan. Ik heb een wit hemd aan, een witte panty, zwarte paardrijaarzen en witte rubberen handschoenen, chirurgen handschoenen.

Ik zal de konijnen stuk voor stuk uit de ton halen, met ze spelen, ze in de ton met olie dompelen en ophangen op de witte doeken.

Mijn vader vertelde mij dat mijn opa, die overleed in 1997, vroeger mee op jacht ging. Als de konijnen in de kelder hingen speelden mijn vader er met zijn broers en zussen mee. Ze pakten de konijnen met twee handen vast bij de rug. Ze lieten ze tot leven komen door te doen alsof ze door het huis hupsten. Dit vind ik een erg mooi en teder beeld. Mijn generatie is namelijk opgevoed met plastic bakjes met roze vlees. Die doen niet eens denken aan een beest, het is gewoon voedsel zonder achtergrond. We spelen met knuffels, niet met de dood. Dat doen we dan wel in computerspelletjes.

Ik had zelf vroeger een konijn. Ik hield erg veel van mijn konijn. Ik zong er iedere ochtend voor en ging er, ook

met mijn verdriet, naar toe. De dood van mijn konijn was mijn eerste ervaring met het verlies van iets dat ik lief had. Ik wil experimenteren met, voor mij, symbolen voor de dood.

Toen mijn oma, die erg van vlees hield, ooit konijn bestelde in een restaurant, barstte ik in tranen uit. Toen ze varkenshaas bestelde in de slagerij vroeg ik ook om uitleg; zat er echt geen konijn in? Dat varken deed me toen blijkbaar niet zoveel.

Mijn konijn is dood, net als mijn oma. Dierbaar en dood. En we gaan allemaal dood.

Ik wil mijn vooroordelen overwinnen. Ik wil een aantal dingen doorbreken in mezelf. Ik wil het ervaren, iets dat naar maar juist ook mooi is. Ik wil af van de vervreemding van mezelf, voor zover ik een zelf ben. Ik wil mezelf ervaren als mens, niet als persoon. Dat wil ik doen om mezelf te overwinnen om het leven als leven te interpreteren. Ik zie de noodzaak voor mijzelf in dat aan te gaan. Bij 'The rabbit will probably win' wist ik ook dat het zou moeten gebeuren, dat het zou moeten bestaan en het gaf bevrediging. Mensen vroegen naderhand of ik het nog eens wilde doen op een andere plek. Maar dat kon niet, ik ben geen acteur. Ik wil iets onderzoeken en ervaren, ik wil het juist ervaren. Het is een moment, een gebeuren, mijn interpretatie.

Lang leve de revolutie

De generatie net na mij heeft geen grootouders meer die de tweede wereldoorlog hebben mee gemaakt. De collectieve herinnering wordt langzaam iets uit een geschiedenisboek. Voor de eerste wereldoorlog was men vergeten wat oorlog inhoudt en daarom ging men weer vol zin de oorlog in.

Ik heb me in een eerder werk afgevraagd of ik zelf in staat zou zijn om te schieten met een geweer. Ik ben toen een schietcursus gaan volgen om dat gevoel te onderzoeken. Toch heb je dan nog steeds niemand neergeschoten. Het wapen en de geur van het kruut voelden wel machtig. Het gaf me het 'cowboy gevoel'.

Ook vind ik propaganda en het inspelen op de massa een interessant fenomeen. Zoals Hitler of dichterbij Pim Fortuyn. Zij speelden allebei in op de massa, dat is een overeenkomst. Ze overtuigden beiden de massa met hun geloof in zichzelf. Ze lieten de massa geloven dat de waarheid werd gezegd en dat je bang moest zijn. Dat is een kunst. Een overredingskracht. Zoals ieder weldenkend mens nu ook begrijpt wil dat natuurlijk niet zeggen dat ik het ergens eens zou zijn met Hitler's inhoudelijke overtuigingen, of dat Pim Fortuyn inhoudelijk ideeën deelde met Hitler. Dit gaat puur over strategie.

Als je kijkt naar onze geschiedenis dan blijkt alles zich steeds weer te herhalen. Zo'n moment van onrust, angst, verveling of armoede binnen een samenleving is mooie voedingsbodem voor iemand om op in te spelen, om zo de macht te krijgen en/of oorlog te voeren (Bush).

In de kunstgeschiedenis komt eerst het realisme, dan de abstractie en het conceptuele denken. Toch is schilderen, wat voor ouderwets werd gehouden, weer in trek bij jonge kunstenaars. In mijn ogen is het een hang naar de veronderstelde rust en romantiek van het verleden. Zelf neig ik er ook naar de kwast op te pakken en mezelf in verf onder te dompelen.

Eerder maakte ik sculpturen van mensachtige levensgrote konijnen. Nu heb ik een schilderij gemaakt met daarop een realistisch gouden konijn. '*Lang leve de revolutie*', is de titel omdat ik benieuwd ben of het huidige politieke klimaat in de wereld, de voedingsbodem binnen de samenleving weer op knappen staat. Wat staat ons te gebeuren, is het tijd voor een nieuw manifest? Hebben we een hang naar het verleden, gaan we terug naar de waarden en norm van voor de jaren 70? Komt er een beurskrach? Worden we overvallen door een resistente griepvariant? Komen er daarna dan ook weer idealisten? Of zijn de idealisten de nieuwe onruststokers. Spannend, spannend. Gisteren las ik in het Volkskrant magazine dat in 2012 de wereld instort en dat een aantal mensen al aan het hamsteren zijn geslagen en bunkers gaan bouwen in de bergen. Je kunt tegen betaling meegaan. Het is een leuk idee, maar overtuigingen bestaan pas als er in iets anders, het tegendeel, niet geloofd wordt. Alles is mogelijk. Daarom veronderstel ik nu dat ik kunstenaar ben, ook al zou men kunnen geloven in het tegendeel. Ik wil via mijn werk uit de huidige kunstmatige virtuele wereld ontsnappen. Ik wil terug naar de oorsprong, voelen hoe een dood beest voelt, omdat ik dat eng vind. Met mijn komende werk hoop ik dichterbij het gevoel te

'leven' te komen. Het moet een onderzoek worden naar de dialectiek van leven en dood. Ik wil me niet vervelen, ik wil de dood terugbrengen zonder te sneuvelen in een oorlog, dan kan ik het namelijk nog als tijdelijke interpretatie, als kunstwerk neerzetten.

Om met de woorden van Hermann Nitsch te spreken:

'Dat wat is, wat zonder meer is, dient verheerlijkt te worden.

Kunst als propaganda voor het leven, dat verheerlijkt moet worden zoals het is, omdat ZIJN feest is, in dit IS ligt de uitdaging tot feest besloten.'

Dankwoord:

Graag zou ik op deze laatste pagina Lucette ter Borg nog willen bedanken omdat zij mijn scriptie met veel geduld steeds opnieuw redigeerde.

En ook lijkt mij dit een juiste plek om de boeken te noemen die ik gebruikt heb voor de totstandkoming van deze scriptie.

1. Das Orgien Mysterien Theater, Hermann Nitsch, Van Abbe museum, Eindhoven, 1983.
2. Theaters of Experience, Bruce Nauman, The Solomon R. Guggenheim Foundation, New York, 2003.
3. Jan Andriessse, Dordrechts museum, Dordrecht, 2000.
4. Paul McCarthy, Phaidon Press, Londen, 1996.
5. Joseph Beuys, foto's door: Ute Klophaus, The Solomon R. Guggenheim Foundation, New York, 1979.
6. Kunst van de 20e eeuw door: Ruhrberg, Schneckenburger, Fricke en Honnef, Taschen, Bonn, 2005.
7. Art now, door: Uta Grosenick en Brukhard Riemschneider, Taschen, 1999.
8. Art now, door: Uta Grosenick, Taschen, Wenen, 2002.
9. De Levenskunst van het lichaam, nagelaten teksten van Bas van der Kleij, 2003.
10. Music for torching door: A.M.Homes, Londen, 1999.
11. Gumbah van A tot Z.

